

עבודת מחקר לקורס Political Economy and Energy in the Middle East

**יחסי ארצות הברית - סעודיה לאור מהפכת הפצלים
האמריקאית**

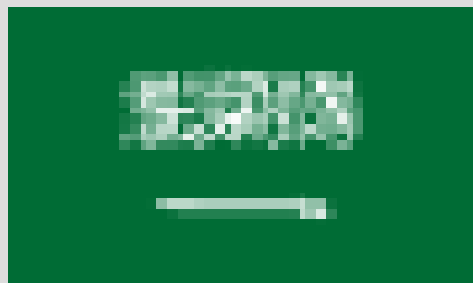
מרצה: ד"ר עמית מור

נכתב ע"י : מתן הוברמן

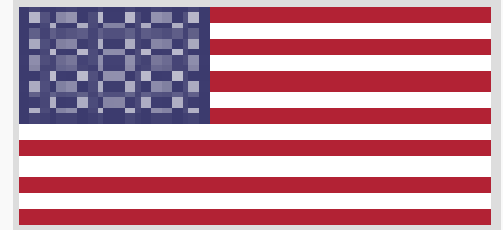
תאריך : 8.1.2014

שאלת המחקר

כיצד מציאת מרבצי הגז מסוג *Shale* פעלי בארצות הברית והפקתם, שינתה עד כה וצפויה להמשיך לשנות את יחסיה של ארה"ב עם סעודיה ?

Saudi Arabia

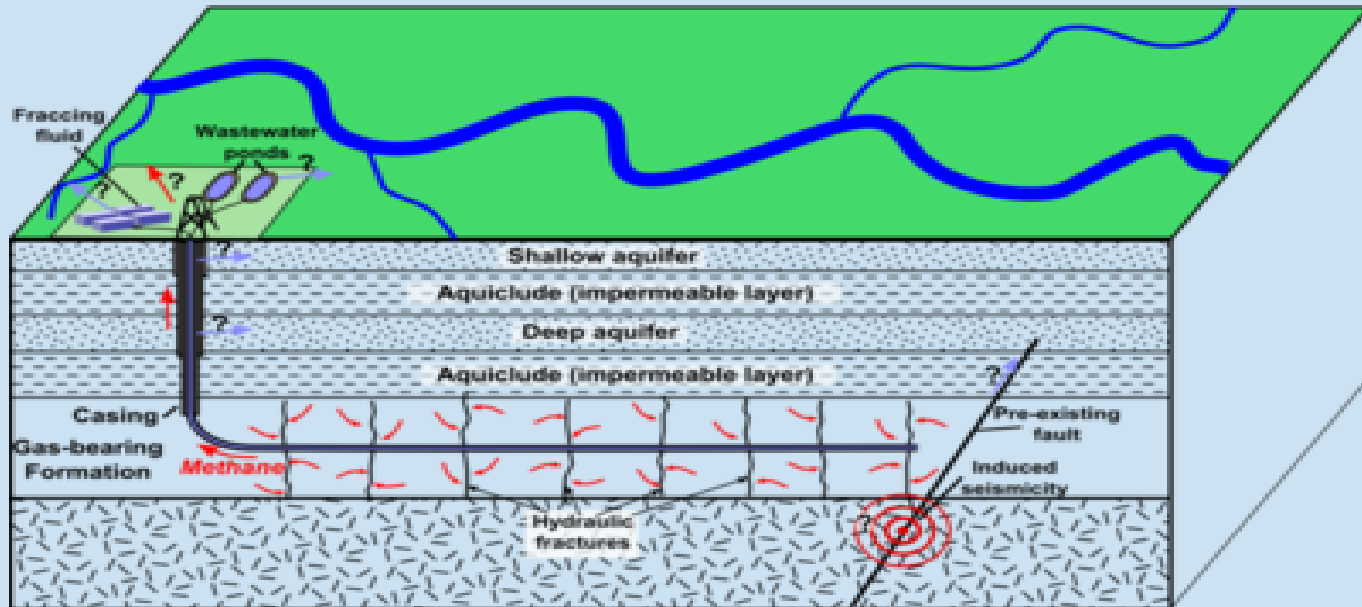
United States

תוכן עניינים

- מהם פצלי גז Shale ?
- מה ארה"ב מצאה ?
- השפעות על שוק הגז והנפט הגלובאליים
- אנרגיה וייצוא בסעודיה
- יחסי ארה"ב - סעודיה
 - כללי
 - כלכליים-אנרגטיים
 - צבאיים
 - דיפלומטיים
- ההשפעה על היחסים
 - אספקט כלכלי
 - אספקט גיאוגרפי - פוליטי
 - אספקט צבאי - כלכלי
 - אספקט דיפלומטי
- סיבות לאופטימיות בנוגע ליחסי המדינות והישארות ארה"ב באזור
- ביבליוגרפיה

מהם פצלי גז (Shale Gas) ?

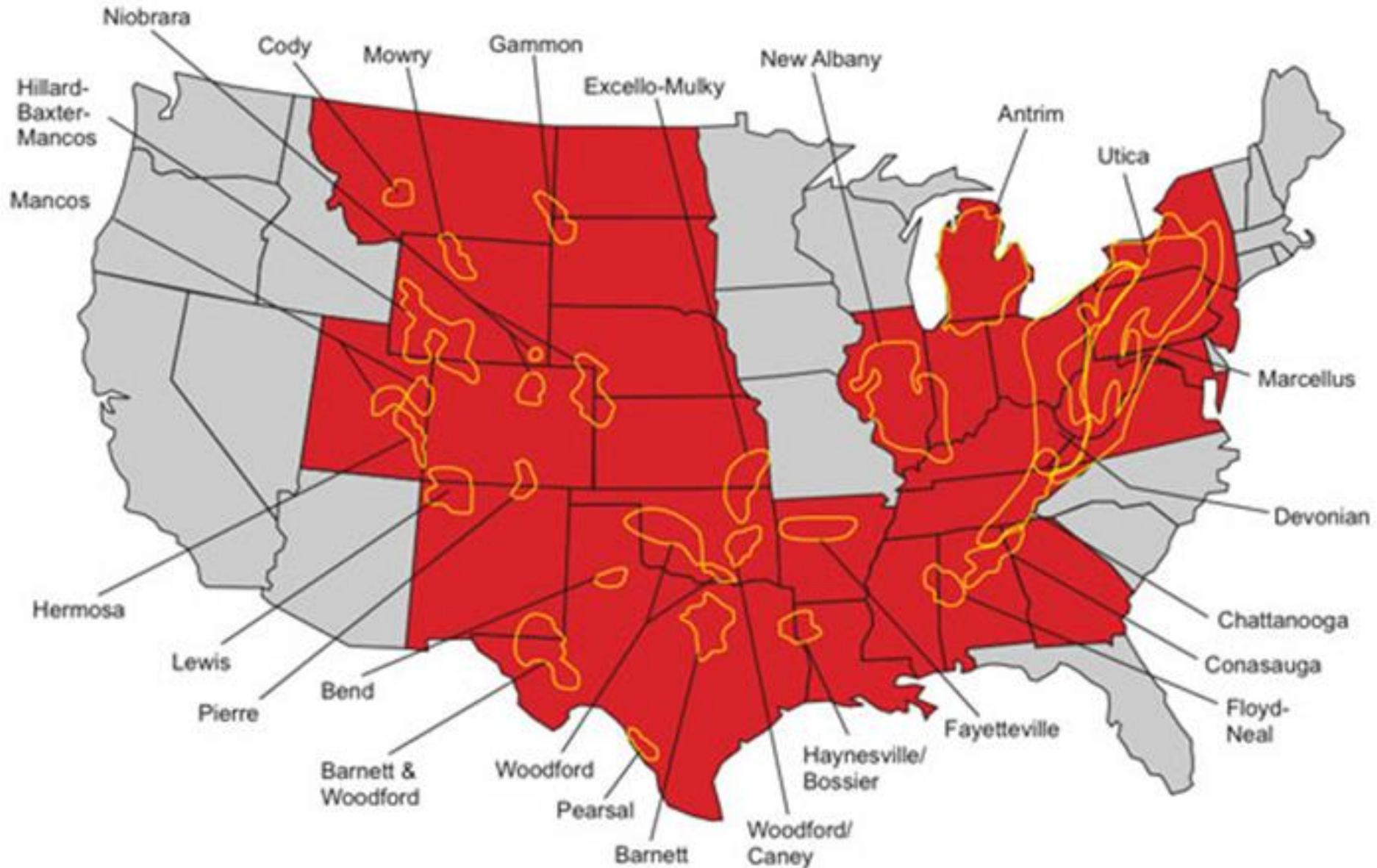
פצלי גז (Shale gas) הוא גז טבעי הלכוד בתוך אבן ביטומנית הקרויה גם פצלי שמן. בעקבות התקדמות טכנולוגית בתחילת המאה ה-21 הפקת גז הפצלים התאפשרה, ומאחר ומחירו של גז זה זול והינו נקי יחסית לאנרגיות אחרות ישנה תקווה כי יוכל להוות תחליף לנפט גולמי. שתי הטכנולוגיות שהתפתחו, אשר הינן אינהרנטיות במידה וחברה מעוניינת להפיק פצלי גז באופן מסחרי הן: קידוחים אופקיים וסדיקה הידראולית (Hydraulic fracturing = fracking). סדיקה הידראולית היא החדרת נוזל בלחץ גבוה לשכבות הסלע ויצירה של שברים וסדקים בהן.

מה ארצות הברית מצאה ?

- ארצות הברית היא המדינה בה פצלי הגז הופכים למקור החשוב ביותר להפקת גז טבעי בעשור האחרון, כאשר בשנת 2010 פצלי הגז כבר סיפקו 20% מתפוקת הגז הטבעי של ארה"ב. עד לשנת 2035 עד 46% מצריכת הגז הטבעי של ארה"ב תבוא מפצלי גז לפי תחזיות סוכנות המידע לאנרגיה של ארה"ב. [1]
- סוכנות האנרגיה של ארה"ב העריכה בשנת 2012 את גודל העתודות הלא-מוכחות שניתנות לניצול טכני (ללא התייחסות לעלות כלכלית) של פצלי הגז בגודל TCF 482 (טריליון מטרים מעוקבים) ע"י הערכה של שדה הגז הגדול בשם Marcellus. [2]
- לעומת זאת העתודות המוכחות והלא מוכחות של ארה"ב גם יחד עומדות על 2,327 נכון לדצמבר 2013. [3]
- במידה וצריכת הגז הטבעי בארה"ב לא תעלה מעבר ל-25.4 TCF שעליהם עמדה בשנת 2012, סך העתודות הלא-מוכחות יספיקו ל-93 שנה, העתודות המוכחות יחד עם הסבירות (probable) יספיקו לצריכה מקומית ל-33 שנה כאשר העתודות המוכחות יספיקו ל-12 שנה לצריכת גז טבעי מקומית. בפועל, הצריכה גדלה בכל שנה בגלל צמיחה כלכלית וגידול דמוגרפי וכן מעבר מאנרגיות מלוכלכות יותר כנפט ופחם לגז הטבעי. מסיבה זו כנראה שהגז יספיק לפחות שנים מהמצופה. ההערכות משתנות אך ב-EIA (סוכנות האנרגיה של ארה"ב) סבורים כי עד שנת 2012 ארה"ב תייצא יותר גז טבעי מאשר תייבא- ובכך תהפוך ליצואנית. [4]

Natural Gas Shale Basins In the United States

השפעות על שוק הגז והנפט הגלובאליים

- בכל השווקים יש מגמה ארוכת טווח במסגרתה מחירי הגז מכפילים עצמם כל 20 שנה. מחירי הגז הטבעי בעולם, שונים בשווקים מקומיים שונים כמו ארה"ב, יפן ואירופה. בשנים האחרונות חלה עלייה חדה בהתייקרות הגז הטבעי ברוב השווקים. [5]
- ישנם מומחי אנרגיה וכלכלנים החושבים שפצלי הגז הטבעי יובילו לירידה דרמטית במחירי הגז והנפט בעולם. [6] למרות זאת נכון לינואר 2014 מחירי הנפט נשארו באזור ה-100 דולר לחבית ועומדים על מחיר 106 דולר לחבית מסוג ברנדט. [7]
- בשוק האנרגיה פועלים גורמים נוספים כגון פחם אשר אם צריכתו תעלה כמצופה אצל מדינות מתפתחות ותחול ירידה בעתודות העולמיות שלו יכולה להימנע ירידת מחירים בכל שוק האנרגיה.

אנרגיה בסעודיה

- סעודיה היא מיצרניות האנרגיה הגדולות בעולם, כאשר היא שואבת בערך כ-11.73 מיליון חביות ביום של פטרוליום. בזמן שרוב הפטרוליום מיוצא, השימוש בסעודיה עצמה גדל, במיוחד למען ייצור חשמל. [8]
- לסעודיה, אחת מרזרבות הנפט הגולמי המוכחות הגדולות בעולם, והיא יצרנית ויצואנית הנפט הגדולה בעולם. כלכלתה מבוססת על נפט גולמי כאשר נפט מהווה 90% מהייצוא של המדינה וכמעט 75% מהכנסות המדינה. [9]
- תעשיית הנפט מייצרת בערך כ-45% מתמ"ג סעודיה, מול 40% של המגזר הפרטי. [10]
- ע"פ כתב העת *Oil and Gas Journal*, בסעודיה בערך 265 מיליארד חביות של רזרבות נפט מוכחות (חוץ מ 2.5 מיליארד חביות באזור הנייטרלי המשותף עם כוויט), נכון ל-ינואר 2013, כאשר בסעודיה יש מעט פחות מחמישית מרזרבות הנפט הקונבנציונליות המוכחות בעולם. למרות שלסעודיה בערך 100 שדות נפט וגז גדולים, יותר ממחצית רזרבות הנפט שלה נמצאות ב-8 שדות בלבד. כיום, בשדה הענקי גוואר (Ghawar), שדה הנפט הגדול בעולם עם כמות עתודות מוכחות נותרות של 70 מיליארד חביות, יש יותר רזרבות נפט מוכחות מבכל מדינה אחרת למעט 8 מדינות הבאות: (ונצואלה, ערב הסעודית, קנדה, איראן, עיראק, כוית, איחוד האמירויות הערביות ורוסיה). [11] עתודות גז טבעי מוכחות בסעודיה הם יותר מ-7 טריליון מטרים מעוקבים (287.84 טריליון Cubic feet). [12]
- התל"ג לנפש בסעודיה הינו \$ 31,214 נכון לשנת 2012 [13], והכלכלה עדיין תלויה בנפט למרות נסיונות מצידה של הממשלה לגרום לגיוון בכלכלת המדינה, בעיקר באמצעות הרחבת עסקי הפטרוכימיה.

ייצוא נפט סעודי

- למרות שכ-54% מייצוא הנפט הגולמי של סעודיה בשנת 2012 יצא למזרח הרחוק, סעודיה עדיין מדורגת שניה אחרי קנדה כיצואנית נפט גולמי לארה"ב.
- סעודיה ייצאה כמות מוערכת של 7.5 מיליון חביות ביום של נפט גולמי ב-2012. מדינות במזרח הרחוק ייבאו כ-54% מייצוא זה, וכן את רוב הנפט הגולמי המזוקק והגז הטבעי הנוזלי (NGL) שמייצאת סעודיה. סעודיה ייצאה בממוצע 1.4 מיליון חביות ביום מכלל הנפט הגולמי הנוזלי שלה לארה"ב במשך 10 החודשים הראשונים של 2012- כמות המהווה 16% מכלל יבוא הנפט הגולמי של ארה"ב. סעודיה מדורגת שניה אחרי קנדה ב-2012 כיצואנית נפט גולמי לארה"ב. לקוחותיה הגדולים האחרים של סעודיה ב-2012 כללו את יפן (1.1 מיליון חביות ליום), סין (1.1 מיליון חביות ליום), דרום קוריאה (0.8 חביות ליום), והודו (0.7 מיליון חביות ליום). [14]
- בינואר 2010, סעודיה שינתה את הקריטריון שבו משתמשת כדי לתמחר יצוא נפט גולמי לארה"ב. סעודיה, שהשתמשה ב- WTI Crude oil price מאז 1994, החליפה ל- Argus Sour Crude Index (ASCI), בגלל שה- ASCI נחשב כיותר מייצג את שוק ה- U.S. Gulf Coast sour crude. [14]

יחסי ארצות הברית – סעודיה: כללי

- יחסי ארה"ב – סעודיה הם יחסים בילטרליים מלאים המתקיימים החל ממיסוד יחסיהן הדיפלומטיים ב-1933 ועד היום. במשך השנים יחסיהן עמדו בפני מכשולים רבים כתוצאה מהתרחשויות אוניברסליות שהשפיעו על מרקם היחסים. עקב מיקומה ועמדתה של כל אחת מהן במסגרת ההתחרשויות הללו יחסיהן ידעו מורדות ועליות. באירועים אלה ניתן לכלול את מלחמת העולם השנייה, הקונפליקט הישראלי-ערבי, המלחמה הקרה, מלחמת המפרץ, הפלישה לעיראק, והמלחמה בטרור עקב ההתקפות על מרכז הסחר העולמי ב-11 לספטמבר, 2001.

- היחסים בין שתי המדינות כוללים אספקטים דיפלומטיים, גיאו-פוליטיים, כלכליים-אנרגטיים, וצבאיים, כאשר סעודיה מהווה את בריתה המוסלמית הגדולה ביותר של ארה"ב. האספקטים השונים של היחסים בין המדינות קשורים בעבותות זה בזה ולכן שינוי משמעותי באספקט אחד של היחסים ישפיע על אספקט אחר.

יחסי ארצות הברית – סעודיה: צבאיים

- נוכחותה הצבאית של ארה"ב בסעודיה, אם באמצעות בסיסים צבאיים אמריקניים במדינה ואם באמצעות מכירות נשק אמריקני רב לסעודים הייתה משמעותית לאורך שנות ה-90' והעשור הראשון של שנות ה-2000.
- האמריקאים ביססו את יחידותיהן בסעודיה בעיקר לקראת המבצעים הצבאיים הראשונים שהיוו את נקודת הפתיחה למלחמת המפרץ בעיראק בשנת באוגוסט 1990, ונשארו גם לאחר המלחמה. הם התמקמו בסעודיה כדי לאפשר לצבא נקודת מוצא קרובה ונוחה ליציאות למבצעים בעיראק. לאורך השנים האמריקאים החזיקו במספר בסיסים צבאיים בסעודיה: הבסיס האווירי המלך עבדול עזיז בדהרן, הבסיס האווירי המלך פהאד בטאיף, הבסיס האווירי המלך חאליד בחאמיס מושאייט, הבסיס האווירי בכפר אסקן, והבסיס האווירי בריאד. צבא ארה"ב פינה את בסיסיו וציוודו מסעודיה והעבירם לקטאר בשנת 2003. [15]

יחסי ארצות הברית – סעודיה : צבאיים

- במסגרת יחסייהן הצבאיים, ארה"ב מכרה נשק רב לסעודים ובעיקר כלי טיס צבאיים שונים. מכירות הנשק הגיעו לשיאן כאשר ב-2010, מחלקת המדינה של ארה"ב הודיעה לקונגרס על כוונתה לבצע את מכירת הנשק האמריקנית הגדולה בהיסטוריה- בכ-60.5 מיליארד דולר לממלכת סעודיה. הבילת העסקה מייצגת שיפור שמעותי ביכולות ההתקפיות של כוחותיה הצבאיים של סעודיה. [16]
- ארה"ב רצתה להדגיש כי באמצעות עסקה זו תגדל יכולת הפעולה המשותפת-הדדית בין צבאות שתי המדינות, וכן היא תחזק את יכולות הפעולה הצבאיות של ארה"ב באזור. [17]

יחסי ארצות הברית – סעודיה : כלכליים- אנרגטיים

- יחסיה הכלכליים-אנרגטיים של ארה"ב עם סעודיה באים לידי ביטוי בעיקר באמצעות חברת אראמקו אותה החזיקו יחדיו וייצוא הנפט הגולמי מסעודיה לארה"ב כפי שתואר קודם לכן. כעת אעסוק באראמקו:
- עוד בשנות ה-30 קיבלה החברה האמריקאית Standard Oil of California את זכויות הקידוח בסעודיה לאחר שהועדפה ע"י הסעודים על פני חברת הנפט העיראקית. החברה הטילה את העבודה על חברת הבת שלה בשם California-Arabian Standard Oil Co. לאחר 4 שנים עקרות של נסיונות גילוי נפט התחילה החברה למצוא את שחיפשה. בשנת 1944 שונה שמה של החברה ל- Arabian American Oil Co או בקיצור- אראמקו. [18]
- ב-1950, המלך הסעודי עבדולעזיז איים להלאים את מתקני הנפט במדינתו ובכך לחץ על אראמקו להסכים לחלוקת רווחים של 50-50 בין החברה למדינה. [19]
- לאחר 1973, ותמיכתה של ארה"ב בישראל במלחמת יום כיפור, הממשלה הסעודית רכשה כ-25% מאראמקו. היא הגדילה את מניותיה בחברה ל-60% עד שנת 1974, ולבסוף השתלטה לחלוטין על אראמקו עד שנת 1980 ע"י רכישת 100% ממניות החברה. שותפותיה של אראמקו המשיכו לתפעל ולנהל את שדות הנפט של סעודיה. בנובמבר 1988, החברה שינתה את שמה מאראמקו (Arabian American Oil Company) ל- סעודי אראמקו (Saudi Arabian Oil Company) ולקחה את הניהול והשליטה על אופרציית שדות הנפט והגז של סעודיה מאראמקו ושותפותיה. [20]

יחסי ארצות הברית – סעודיה : כלכליים- אנרגטיים

- לאחר מכן, סעודי אראמקו הפכה לחברה בבעלות פרטית והיא נכון לשנת 2012 החברה הפרטית הגדולה בעולם. [21]
- בין השנים 2000 ל-2004 החלה סעודיה בתהליכים מואצים למען הפקת גז טבעי שהגיעו לשיאם כאשר ב-2011, סעודי אראמקו החלה ייצור משדה הגז קאראן עם תפוקה של יותר מ-400 מיליון Scf (Standard cubic foot) ליום. [22]

ارامكو السعودية
Saudi Aramco

יחסי ארצות הברית – סעודיה : דיפלומטיים

- מאחר ומטרת העבודה היא להבין מה השתנה ולאן יחסי המדינות מועדים באמצעות ההתרחשויות האחרונות בשטח, יש להבין ראשית היכן נמצאים יחסי המדינות כיום :
- ארה"ב וסעודיה משתפות פעולה במסגרת "שיתוף הפעולה האמריקני-סעודי נגד טרור" שהרחיב את יחסיהן אל מעבר ליחסי סחר בנפט, והפכו את סעודיה לנכס בטחוני של ארה"ב במזרח התיכון. [23]
- במשך העשור האחרון נפגשו נציגי המדינות פעמים רבות כאשר הנשיא ג'ורג' בוש השני והמלך עבדאללה הרבו בפגישות דיפלומטיות בהן עסקו בנושאים שונים.
- המלך עבדאללה גם הקצה משאבים כספיים כדי לממן מלגות לסטודנטים סעודים ללימודים בארה"ב. [24]
- בתקופתו של הנשיא ברק אובמה עד שנת 2013 הוא דאג לשמור על יחסים קרובים עם הממלכה הסעודית ואף ב-2013 נחשף קיומו של בסיס סודי המיועד לכלי טיס בלתי מאוישים של צבא ארה"ב במטרה לתקוף מטרות במדינות באזור. [25]

ההשפעה על היחסים : אספקט כלכלי

- ארה"ב תוריד מתלותה במזרח התיכון בזכות 2 התרחשויות שהאחת לא יכולה להיות פרוזקטיבית ללא האחרת: הראשונה- גילוי רזרבות הגז מפצלי השמן, השניה- פיתוח הטכנולוגיות להפיק אותן.
- בעקבות תחילת הפקת הגז הטבעי והנפט מפצלי השמן – Shale בארה"ב, היא מורידה משמעותית משנה לשנה ב-3 השנים האחרונות את יבוא הנפט הגולמי מסעודיה למען הספקת צורכיה האנרגטיים.
- הנסיך הסעודי אלווליד בן טלאל הזהיר כי הגידול בתפוקת האנרגיה של ארה"ב מאיים על כלכלת ארצו, וכי סעודיה חייבת לגוון את מקורות ההכנסה שלה כדי להימנע ממשבר תקציבי. הוא הזהיר כי הפיתוח בארה"ב של ייצור נפט מפצלי שמן ובתפוקה של גז טבעי צפויים לצמצם את הביקוש לנפט גולמי של מדינות קרטל הנפט אופ"ק. "תפוקת הנפט של סעודיה, יצואנית הנפט הגדולה בעולם, נמוכה כעת ממלוא כושר התפוקה של הממלכה בשל ירידה בהיקף יבוא הנפט מצד לקוחותיה. עקב כך, סעודיה ניצבת בפני איום בשל המשך התבססותה הכמעט מוחלטת על הנפט, ובמיוחד לאור העבודה ש-92% מתקציבה השנה ממומן מהכנסות מנפט. העלייה בתפוקת פצלי השמן בצפון אמריקה מהווה איום בלתי נמנע. הכרחי לגוון את מקורות ההכנסה, ולגבש חזון ברור לשם כך ולהתחיל ליישם אותו באופן מיידי" [26]
- מנכ"ל אראמקו, חברת האנרגיה הסעודית הממלכתית האליד אל-פאליח, אמר ב-2011 כי סעודיה רואה את מהפכת גז הפצלים האמריקאית כאיום על שליטתה על אספקת הנפט לעולם. דבריו התפרסמו בעיתון היומי המצרי אל-אהראם. זו הפעם הראשונה שסעודיה טענה מפי בכיר בתעשיית האנרגיה כי הנפט הלא קונבנציונלי המיוצר מהפצלים מיועד לשינוי מאזן הכח הגלובאלי בשוק האנרגיה ובתוך כך להוריד מתלותה של ארצות הברית בדלקים מהמזרח התיכון וסעודיה בראשו. [27]

השפעה על היחסים : אספקט גיאו-פוליטי

• כלכלי-מעמדי גלובאלי

פירמת רואי החשבון הבינלאומית PwC דיווחה בדו"ח שהוציאה כי יצואניות הנפט מהמזרח התיכון, וביניהן סעודיה יכולות להיות "המפסידות הגדולות בטווח הרחוק ממהפכת פצלי הגז Shale, אלא אם יפתחו מקורות אנרגיה מפצלי גז Shale משלהם בכמויות משמעותיות". הדו"ח מציין כי חלק מיצרני הנפט כנראה יראו את הכנסותיהם יורדות כתוצאה מירידה במחירי הנפט. לכן, הדו"ח מציע לממשלות החברות ב-OPEC, וביניהן סעודיה, להעריך את ההשפעה של פצלי הגז Shale על מחירי הנפט, על הכנסותיהן, על תקציביהן, ועל הכלכלות שלהן. [28]

IHS CERA, חברה לניתוח שווקים, צופה כי תפוקת הנפט העולמית של יצרניות שאינן חברות אופ"ק כמו ארצות הברית, קזחסטן וברזיל תצמח ב-1.2 מיליון חביות ביום בשנה הבאה, הרבה יותר מהביקוש העולמי, שלגביו צופה החברה כי יעלה ב-800 אלף חביות ליום בלבד ב-2013. אם תחזית זו, התואמת גם את תחזית הקרטל, תתברר כנכונה, כנראה יצטרך אופ"ק לקצץ בתפוקתו שלו, תוך ויתור על נתח שוק, כדי לספוג את ירידת המחירים. למעשה, הסימנים מראים - למרות אי שינוי המכסות - שכבר עכשיו הוא מקצץ. דו"ח של אופ"ק שפורסם ביום שלישי הראה כי ערב הסעודית, חברה מרכזית בקבוצה, הפחיתה את תפוקתה ב-200 אלף חביות ביום בנובמבר, ל-9.5 מיליון חביות ביום, הרמה הנמוכה ביותר מאז אוקטובר 2011. אם המחירים הנפט יעמדו בסכנת צניחה, סביר מאוד להניח שהסעודים יבקשו משכנותיהם למפרץ ומהארגון כולו לסייע, דבר שעשוי לאיים על אחדות הארגון, אמר בהושן בהרי, אנליסט אופ"ק ב-IHS CERA. [29]

ד"ר עמית מור, מנכ"ל משותף בחברת "אקו אנרג'י" לייצוא כלכלי-אסטרטגי, קובע כי "מאחר שבעתיד ארצות הברית צפויה לרכוש מעט מאוד אנרגיה ממדינות המפרץ הפרסי, יהיו לכך השלכות גיאו-פוליטיות ישירות על העניין שהיא תגלה במזרח התיכון. לדידו, הדבר עשוי להביא לצמצום מעורבותה במזרח התיכון. [30]

השפעה על היחסים : אספקט גיאו-פוליטי

סעודיה – סין – ארה"ב

- סין תצטרך לייבא בשנים הקרובות כמויות גדלות של נפט וכבר כעת, בשנת 2004 (וכן כמו שאנו רואים בתרשים העוגה בעמוד הבא), רוב ייבוא הנפט הגולמי אליה מגיע מסעודיה.
- במשך שנות ה-90' התחזקו הקשרים בין השתיים ושיתוף הפעולה הצבאי שכבר היה התעמק כאשר סין הציעה למכור לסעודים טילים בליסטיים בין יבשתיים. ביקורים תקופים של מנהיגים סינים הגיעו לשיאם כאשר הנשיא ג'יאנג זמין הכריז על "שותפות נפט אסטרטגית" בין שתי המדינות ב-99'. הקשר התהדק בעשור הראשון של המאה ה-21 ע"י מכירת נשק סיני לסעודים.
- לסין אינטרס לשתף פעולה עם סעודיה בעקבות תוצרתה ולסעודיה אינטרס לשתף פעולה עם סין מאחר ובשנים האחרונות גדלה תחומת האי-נוחות בסעודיה מקשרה עם ארה"ב. בניגוד לארה"ב, סין לא שואפת לשנות את דרך החיים הערבית, או לכפות חופש ודמוקרטיה על משטרים אשר רואים אידאליים שכאלה בספקנות וחשש. [31]
- לכן, בשנים הקרובות, בהן ארה"ב תגדיל את ייצור הגז הטבעי והנפט מפצלי גז Shale ותקטין את יבוא הנפט הגולמי מסעודיה, סעודיה יכולה למכור את התוצרת שהתפתחה לסינים- יריבים מעצמתיים של ארה"ב בפנים עצמם. יותר מכך, לאחר שארה"ב תיהפך ליצואנית אנרגיה (מה שעל פי דיווחים שונים יקרה ב-2020-2021) יכול להיווצר מצב בו ארה"ב תתחרה בסעודיה על מכירת אנרגיה לסין.
- הקשר בין הסעודים לסינים הינו גם צבאי וכלכלי-צבאי ולכן מסכן את הקשר הצבאי המבוסס בין ארה"ב לסעודיה. במידה וארה"ב, בזכות הורדתה בייבוא אנרגיה מסעודיה ולאחר מכן בזכות עצמאותה הכלכלית, תוריד את סעודיה ממרכז השיבותה במסגרת המדיניות האמריקאית במזרח התיכון, היא עלולה למצוא עצמה במצב בו הברית הצבאית והצבאית כלכלית שלה עם הסעודים תוחלף ע"י הסועדים בברית סינו-סעודית אקסלוסיבית.

השפעה על היחסים : אספקט גיאו-פוליטי

• המשך סעודיה – סין – ארה"ב

סעודיה מרגישה זנוחה על ידי ארצות הברית בגלל סיבות שנכתבו וסיבות שעוד ייכתבו בחלק הנוגע לאיראן. היא מרגישה שעליה לדאוג לעצמה ועל כן מפתחת קשר מיוחד עם סין גם בנושא הגרעיני. ביוני 2011 בפורום הסביבה במפרץ הפרסי, הודיעה סעודיה כי תשקיע \$100 מיליארד ב-20 השנים הבאות בתכנית גרעינית. התכנית היא להקים 16 כורים גרעיניים בעלות של \$7 מיליארד כל אחד. הסעודים לא יכלו למצוא שותף טוב יותר מסין המפתחת את התכנית השאפתנית ביותר בעולם להגדיל את האנרגיה הגרעינית שלה עד 2035 במאות אחוזים. היא החלה בהקמת 27 כורים גרעיניים ויהיו לה עוד 100 כורים פועלים ב-2030. [32]

“רבים סבורים שסין תחליף את ארצות הברית כמעצמה בעלת ההשפעה המשמעותית ביותר באזור המפרץ. כבר היום אין ספק שהאינטרסים של סין באזור, ובמיוחד באיראן ובעיראק, הולכים וגדלים”, מסביר ד”ר עמית מור, מנכ”ל משותף בחברת “אקו אנרג’י” ליעוץ כלכלי-אסטרטגי. [33]

השפעה על היחסים: אספקט גיאו-פוליטי

• סעודיה – איראן – ארה"ב

סעודיה, בת הברית הערבית החשובה ביותר של ארה"ב התרחקה מממשל אובמה השנה בעקבות הסוגיה הסורית וחימוש המורדים, ולאחר מכן בנוגע התמודדות ארה"ב עם תוכנית הגרעין האיראנית. [34] ללא ספק יש כעס אצל הסעודים, מאחר וממשלו של אובמה לדידם לא עושה מספיק כדי לעצור את מלחמת האזרחים בסוריה ולא תוקף את משטרו של אסד אשר מגובה על ידי איראן ומשמרות המהפכה שגם מאיימים על סעודיה. [35] בנוסף, הסעודים, דחו את תורם לשבת בכיסא המתחלף במועצת הביטחון של האו"ם, למרות שבעבר רצו לשמש כמדינה היושבת בו, וזאת בתור צעד מחאה נגד המדיניות האמריקנית בנושאים הללו במשך 2013. [39]

אך יש גם עניין כלכלי בצידו של האינטרס הפוליטי והבטחוני של סעודיה מול האיראנים. עניין אשר משפיע גם על ארה"ב מאחר ומחיר הנפט הינו גלובאלי: סעודיה אינה מעוניינת בהפסקת ולא אפילו בהקלת הסנקציות על איראן וזאת מאחר ובמידה וכך יקרה, איראן תוסיף להזרמת הנפט הגלובאלית נפט רב שיוכל להימחר לכל המעוניין ויגרום לעליה בהיצע מה שיגרום לירידה במחיר. סעודיה מעוניינת להשאיר את המחיר גבוה. [36]

ארה"ב, בשנה האחרונה, לאחר שהורידה וכן ממשיכה להוריד מייבוא הנפט מסעודיה בזכות גילויי פצלי הגז Shale וייצור הגז והנפט באמצעותו, מתחילה להתרכז בנוגע לנושא הגרעיני האיראני. נראה כי אינה מניחה את מלוא כובד משקלה הפוליטי בזירה הבינלאומית בהיותה שותפה מלאה לשיחות עם האיראנים בהן אין דרישה קונקרטיה בנוגע לפורדו ולאראק - שני המתקנים שתוצרתם יכולה לשמש רק לדבר אחד- נשק גרעיני. בנוסף, ארה"ב, אשר מורידה את תלותה האנרגטית בסעודים, בשנים האחרונות מתחילה לתמוך בכוחות שיעים או שמורידה ממחויבותה כלפי כוחות סונים: בעיראק העלתה דה פקטו שיעים לשלטון, ובסוריה לא מוכנה להילחם או לחמש את המורדים הסונים בנשקים משמעותיים. כל זאת בניגוד לדעתה של בת בריתה סעודיה ולמורת רוחה. הסעודים חשים השנה שממשל אובמה זונח אותם במספר חזיתות וביניהן החזית האיראנית.

השפעה על היחסים: אספקט צבאי-כלכלי

- צבאית: אימונים משותפים וביקורים הדדיים של אנשי צבא לא הושפעו בעקבות השינוי האנרגטי.

- צבאית-כלכלית: לא היה שינוי במדיניות האמריקאית כלפי סעודיה כאשר עסקאות הנשק ממשיכות כסדרן. על אף התחזקותה האנרגטית, שבעקבותיה הורידה את סעודיה ורצונותיה מראש מעייניה, ארה"ב עדיין ממשיכה לחמשה. הביטוי הבולט לכך היא נתינת גישה למערכות נשק אמריקאיות שנועדו לסייע לסעודיה מול האיום האיראני. היקף מכירות הנשק האמריקני בשנים האחרונות חסר תקדים ומיוצא בעיקר למפרץ ולסעודיה בראש כאשר בין 2008 ל-2011 עסקאותיהן של ארה"ב עם סעודיה (ואיחוד האמירויות) הסתכמו בכשבעים מיליארד דולר. [36]

סיבות לאופטימיות בנוגע ליחסי המדינות והישארות השפעתה של ארה"ב באזור

- בפורום בריסל (Brussels forum), כאשר נשאל קרלוס פסקואל, השליח המיוחד והמתאם לענייני אנרגיה בינלאומיים מטעם מחלקת המדינה של ארה"ב, בנוגע להישארותה או עזיבתה של ארה"ב את הזירה המזרח תיכונית בעקבות אי תלותה העתידית בנפט הערבי, הוא ענה כך :
- "ראשית, אנו עוסקים בשווקים גלובאליים ומאחר וכל היצרנים והיבואנים משפיעים על השוק חשוב לשמור על יחסים עם גורמים במזרח התיכון ולא להתנתק ממנו. כאשר יש אי-יציבות בכל מקום שהוא בעולם המשפיעה על המחירים ישנה השפעה ישירה על המחירים שאנו משלמים בארה"ב על אנרגיה."
- "שנית, ביקוש גלובאלי לאנרגיה מונע על ידי המדינות שאינן ב-OECD. שנת 2012 הייתה השנה הראשונה בה עברה צריכת האנרגיה של מדינות שאינן ב-OECD את הצריכה של מדינות ה-OECD. מדינות שישפיעו על מחירי האנרגיה בשווקים יהיו מדינות כמו סין והודו, אז באופן אירוני, אנחנו צריכים לבדוק איך הם יספקו את הביקוש שיש אצלם לאנרגיה, והביקוש הזה יניע את השינויים במחירים הגלובאליים של האנרגיה. ארה"ב מבינה כי בנסיבות אלה חיוני שנראה שלום וביטחון במזרח התיכון, קווי תעבורה של סחר בטוחים וכן ביטחון גלובאלי. לכן, ארה"ב לא יכולה להתנתק מהאזור " [37]

סיבות לאופטימיות בנוגע ליחסי המדינות והישארות השפעתה של ארה"ב באזור

• פסקואל, אומר בתשובתו שתי נקודות חשובות:

- (1) ארה"ב תמשיך לשמר את השפעתה במזרח התיכון כדי שישרור שקט וכן כדי שתוכל להשפיע על ההתרחשויות הנוגעות לאנרגיה באזור כדי להשפיע על המחיר.
- (2) נקודה זו תחולק ל-2 :

א. הישארות והשפעה אמריקאית במפרץ חשובות גם מאחר ושינויים משמעותיים המתרחשים (הודו וסין) יכולים להשפיע על מחירי האנרגיה שהינם גלובאליים- וכך משפיעים על ארצות הברית. שינויים אלה מן הראוי, שארה"ב תדע להתמודד מולם בעוד היא משפיעה על אזור המזה"ת (בו המדינות המשפיעות על מחירי האנרגיה) ומשרה בו שקט.

ב. שסין והודו יחפשו הספקה של ביקוש האנרגיה בהן. מאחר והן יהיו שחקניות מרכזיות בשוק הגלובאלי חשוב לשים לב איך יספקו את צורכיהן האנרגטיים- כלומר, ע"י מי? באמצעות אילו מדינות? ממי יקנו? - הוא בעצם רומז לכך שעל ארה"ב לשמור על מעמדה והשפעתה במזרח התיכון גם מאחר ובשלב מסוים, בעתיד, מדינות אזור זה יהיו מתחרות שלה על יצוא אנרגיה לסין והודו- ואם ארה"ב תהיה דומיננטית באזור, תוכל להשפיע על מחירי האנרגיה ולהתחרות מול מדינות האזור.

סיבות לאופטימיות בנוגע ליחסי המדינות והישארות השפעתה של ארה"ב באזור

- למרות הבעיות, המכשולים, העליות והמורדות, עדיין יש לשתי המדינות אינטרסים בסיסיים משותפים שכדי להגן עליהם - עליהן לשמור על יחסיהן:
- לשתיהן חשובה היציבות האזורית במזה"ת, המלחמה באל-קאעידה, סיום הסכסוך הערבי-ישראלי בצורה מפויסת, וחשוב מהכל- הספקה אמינה של נפט במחיר יציב. כידוע, לסעודיה יש את העתודות הגדולות ביותר בעולם של נפט קונבנציונלי, וכן הכמות הגדולה ביותר של רזרבות שעדיין לא הופקו; עובדות אלה, הופכות את סעודיה לסוג של "בנק מרכזי" של הנפט. ככזו, השפעתה על מחירי האנרגיה חשובה לאמריקאים גם אם יהיו עצמאים אנרגטית. [38] על כן, ניתן לשער כי יחסיהן אמנם ישתנו בשנים הקרובות אך לא בהכרח לרעה. מכך, נסיק כי יש מקום לאופטימיות זהירה.

ביבליוגרפיה

1. The 'Shale Gas Revolution': Developments and Changes Paul Stevens, August 2012, Chatham House
2. AEO2012 Early Release Overview. retrieved from <http://www.eia.gov/forecasts/aeo/er/pdf/0383er%282012%29.pdf>
3. ANNUAL ENERGY OUTLOOK 2013. retrieved from http://www.eia.gov/forecasts/aeo/MT_naturalgas.cfm#natgas_prices
4. Natural Gas Consumption by End Use. retrieved from http://www.eia.gov/dnav/ng/ng_cons_sum_dc_u_nus_a.htm
5. World Bank Commodity Price Data (Pink Sheet). retrieved from http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1304428586133/PINK_DATA.xls
6. Hargreaves, S. (11 December, 2012). *CNNMoney*. retrieved from <http://money.cnn.com/2012/12/11/news/economy/oil-prices/>
7. Crude Oil and Commodity Prices. retrieved from <http://www.oil-price.net/>
8. "Saudi Arabia." *The World Factbook*. CIA, 22 Jan. 2009. Web. 8 Jan. 2014.
9. *U.S. Relations with Saudi Arabia*. (23 August, 2013). Fact Sheet. BUREAU OF NEAR EASTERN AFFAIRS. retrieved from <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3584.htm>
10. Energy Information Agency, "Country Analysis Briefs 2007". retrieved 2014-01-01 from www.Eia.doe.gov.
11. Energy Information Agency, "Saudi Arabia- Overview". retrieved from http://www.eia.gov/countries/analysisbriefs/Saudi_Arabia/saudi_arabia.pdf
12. Energy Information Agency, "Country-data". retrieved from <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=SA>
13. "GDP per capita, PPP (current international \$)", World Development Indicators database, World Bank. Database updated on 23 September 2013. Accessed on 7 January 2014.
14. Energy Information Agency, "Saudi Arabia- Overview". retrieved from http://www.eia.gov/countries/analysisbriefs/Saudi_Arabia/saudi_arabia.pdf
15. "U.S. to move operations from Saudi base". CNN. 29 April 2003. Retrieved 6 January 2014 from 2003/WORLD/meast/04/29/sprj.irq.saudi.us/

ביבליוגרפיה

16. Teitelbaum, J. (November 4, 2010). "Arms for the King and His Family: The U.S. Arms Sale to Saudi Arabia. Vol. 10, No. 11. Jerusalem Center for Public Affairs. Retrieved from <http://jcpa.org/article/arms-for-the-king-and-his-family-the-u-s-arms-sale-to-saudi-arabia/>
17. US-Saudi Security Cooperation, Impact of Arms Sales – Cordesman. Published: September 17, 2010. Retrieved from <http://susris.com/2010/09/17/us-saudi-security-cooperation-impact-of-arms-sales/>
18. "Saudi Arabian Oil Company History from Fundinguniverse.com". *Funding Universe*. Retrieved 2 January, 2014 from <http://www.fundinguniverse.com/company-histories/saudi-arabian-oil-company-history/>
19. Cox, r., (2010). *Take the Power Back: A United States Marine Corps Iraqi Combat Veteran's Perspective on America's Freedom*. Page 5.
20. Saudi Aramco. Retrieved from <http://www.middleeastoil.net/Saudi%20Aramco.pdf>
21. The World's Most Valuable Private Companies. McFarlane., G. (November 23, 2012). Retrieved from <http://www.investopedia.com/financial-edge/1112/the-worlds-most-valuable-private-companies.aspx>
22. Saudi Aramco Starts Production From Karan Gas Field in July. DiPaola., A. (July 26, 2011). Retrieved from <http://www.bloomberg.com/news/2011-07-26/saudi-aramco-starts-production-from-karan-gas-field-in-july-1-.html%20->
23. Usa, I., (2009). *US Saudi Arabia Diplomatic and Political Cooperation Handbook*. Pages 61-62. USA International Business Publications.
24. The Goals of the King Abdullah Scholarship Program. Dr. Mohammed A. Alomar. Retrieved from http://www.washcouncil.org/documents/pdf/WIEC2010_PENN_STATE_Presentation.pdf
25. Let's Hope Obama's Secret Drone Base in Saudi Arabia Doesn't Inspire Blowback. (Feb 6, 2013). The Atlantic, FRIEDERSDORF, C., retrieved from <http://www.theatlantic.com/politics/archive/2013/02/lets-hope-obamas-secret-drone-base-in-saudi-arabia-doesnt-inspire-blowback/272901/>

ביבליוגרפיה

28. Shale gas revolution changes geopolitics. ENERGY OUTLOOK. Saudi Gazette. (February 24, 2013). Husain, R., S., Retrieved from <http://www.saudigazette.com.sa/index.cfm?method=home.regcon&contentid=20130224154337>
31. The Sino-Saudi Connection. (March 1, 2004). Commentary Magazine. Luft, G. & Korin, A., Retrieved from <http://www.iags.org/sinosaudi.htm>
34. Rise of 'Saudi America' will alter globe, prolong U.S. superpower role. (November 28, 2013). McClatchydc. Johnson, T., Retrieved from <http://www.mcclatchydc.com/2013/11/28/209033/rise-of-saudi-america-will-alter.html>
35. Is there a crisis in US-Saudi relations?. (November 26, 2013). AlJazeera, Haykel, B., Retrieved from <http://america.aljazeera.com/opinions/2013/11/relations-us-saudi-arabia.html>
36. The Real Reason Saudi Arabia Doesn't Want Friendlier U.S.-Iran Relations. (October 30, 2013). The Atlantic. Waddell, K., Retrieved from <http://www.theatlantic.com/international/archive/2013/10/the-real-reason-saudi-arabia-doesn-t-want-friendlier-us-iran-relations/281013/>
36. Conventional Arms Transfers to Developing Nations, Congressional Research Service, Report to Congress, August 24, 2012.
37. Brussels Forum. (May 1, 2013). Retrieved from <http://www.youtube.com/watch?v=ngR92B6qMsk>
38. Is there a crisis in US-Saudi relations?. (November 26, 2013). AlJazeera, Haykel, B., Retrieved from <http://america.aljazeera.com/opinions/2013/11/relations-us-saudi-arabia.html>
39. Worth, Robert F. (October 18, 2013). "Saudi Arabia Rejects U.N. Security Council Seat in Protest Move". New York Times. Retrieved January 1, 2013 from http://www.nytimes.com/2013/10/19/world/middleeast/saudi-arabia-rejects-security-council-seat.html?_r=0

ביבליוגרפיה

26. 'בן טלאל: עליית תפוקת הנפט של ארה"ב מאיימת על סעודיה הנסיך המיליארדר הסעודי קרא לארצו לגוון את מקורות ההכנסה כדי להימנע ממשבר תקציבי'. (29 יולי, 2013). סוכנויות הידיעות. נלקח מ-
<http://www.themarket.com/wallstreet/1.2084088>
27. 'סעודיה רואה איום במהפכת גז הפצלים האמריקאית. מנכ"ל אראמקו, חברת האנרגיה הסעודית הממלכתית Khalid al-Falih, אמר ביום שני כי שליטת סעודיה על אספקת הנפט לעולם מאויימת עלידי רזרבות גדולות של גז פצלים בצפון ארה"ב המאפשרות לארה"ב רזרבות אנרגיה של עצמה'. (24 נובמבר, 2011). Energianews. נלקח מ-
<http://www.energianews.com/article.php?id=11528>
29. משבר הנפט//אמריקה בתפקיד סעודיה. (20 דצמבר, 2012). הארץ. אחיטוב, נ'., נלקח מ-
<http://www.haaretz.co.il/magazine/1.1890273#.UNRDUanZUeg.facebook>
30. משבר הנפט//אמריקה בתפקיד סעודיה. (20 דצמבר, 2012). הארץ. אחיטוב, נ'., נלקח מ-
<http://www.haaretz.co.il/magazine/1.1890273#.UNRDUanZUeg.facebook>
32. 'במהלך ביקורו של ראש ממשלת סין Win Jiabao בסעודיה, שתי המדינות הסכימו לשיתוף פעולה בפיתוח אנרגיה גרעינית. סעודיה חתמה הסכם עם סין בנושא זה לפיו תוכל לקבל ידע וסיוע סיני'. (23 ינואר, 2012). Energianews. נלקח מ-
<http://www.energianews.com/article.php?id=12251>
33. משבר הנפט//אמריקה בתפקיד סעודיה. (20 דצמבר, 2012). הארץ. אחיטוב, נ'., נלקח מ-
<http://www.haaretz.co.il/magazine/1.1890273#.UNRDUanZUeg.facebook>